

Відгук
Офіційного опонента
доктора сільськогосподарських наук, професора
Уманського національного університету садівництва
КОПИТКА Петра Григоровича
про дисертаційну роботу МЕЛЬНИК Вікторії Олександрівни
на тему: «АГРОЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА СІРОГО ЛІСОВОГО
ГРУНТУ ЗА ІНТЕНСИВНОГО САДІВНИЦТВА В УМОВАХ
ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО», поданої на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 Агронімія галузі знань
20 Аграрні науки та продовольство

За інтенсифікації землеробства збільшення техногенного навантаження на ґрунт створює проблеми зі зниження його родючості (непродуктивні втрати поживних речовин, закислення або засолення, посилення ерозійних процесів через погіршення структурного стану), а також забруднення шкідливими елементами чи їх сполуками вирощуваної харчової та кормової продукції. Особливо посилено застосовуються синтетичні хімічні сполуки в інтенсивних плодкових насадженнях за їх удобрення і захисту від шкідливих організмів. Тому навіть за порівняно короткого періоду (до 15 років) вирощування скороплідних інтенсивних плодкових насаджень у ґрунт поступає значна кількість різних хімічних речовин, зокрема шкідливих для живих організмів. У зв'язку з цим за необхідності використання земельних ділянок, що звільняються від плодкових насаджень, під вирощування інших сільськогосподарських культур (бо повторне вирощування плодкових не бажане через ґрунтовому для них) потрібно проводити агрохімічні та інші дослідження ґрунту на звільнених ділянках, щоб вірно й у достатній мірі застосовувати агротехнічні заходи, зокрема удобрення, для поліпшення його родючості та забезпечення оптимального мінерального живлення й, відповідно, високої продуктивності рослин у польовій сівозміні. Цим цілком вірно дисертантка обґрунтовує актуальність досліджень за темою дисертаційної роботи.

Для підтвердження актуальності таких завдань у першому розділі розглядається низка сучасних наукових публікацій, присвячених впливу

інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, в тому числі землеробства взагалі і садівництва зокрема.

Варто лише зауважити, що в огляді літератури зазначаються в основному твердження авторів про посилення негативного впливу на ґрунти та інші сфери природного середовища застосування різних хімічних речовин без наведення результатів відповідних аналізів. А якщо зазначаються такі дані аналізів (досить строкаті на стор. 47) то немає коментарів дисертантки про причини надто великих відмінностей щодо вмісту в ґрунті, наприклад, шкідливих хімічних елементів. Подібне відношення й до даних власних досліджень, наведених далі в таблицях і на рисунках, тобто немає аналізу причин їх значних відмінностей.

Розділ 1. Називається «Особливості інтенсивного садівництва та вплив його на ґрунти»

У ньому досить широко описуються лише одна садова культура яблуня, її окультурення, поширення тощо, а також хімічні засоби захисту садових насаджень, особливо інтенсивних, від шкідників і хвороб. Але мало матеріалів впливу самих рослин та інтенсивності догляду за ними на ґрунтове середовище. Лише останній підрозділ 1.4. «Наслідки впливу інтенсивного садівництва на ґрунт» присвячено питанням особливостей змін показників родючості ґрунтів за інтенсивного вирощування на них садових культур, але теж не наводяться дані джерел, на які є посилання.

У розділі 2. «Умови, об'єкт і методика проведення досліджень» детально описано ґрунтово-кліматичні умови досліджень – особливості клімату Вінниччини, зокрема й району досліджень, метеорологічні показники в роки їх виконання, та показано мапи розміщення сірого лісового ґрунту в межах України й Вінницької області. Також детально зазначено сучасні стандартні прописи з визначення всіх агрохімічних показників у ґрунтах, а також аналізу різних видів мікобіоти в сірому лісовому ґрунті під інтенсивним та екстенсивним садами, перелогом і польовою сівозміною. Ці угіддя описано як об'єкти дослідження, а у вступній частині дисертації об'єкти зазначено зовсім інші. Вони скоріше відносяться до предмету дослідження, а об'єктом був сірий

лісовий ґрунт на ділянках зазначених угідь. Варто лише зауважити, що не описано на яких елементах рельєфу знаходяться ділянки, де відбирався ґрунт для аналізів та в якій повторності відібрано його зразки. А це має значення для достовірності результатів аналізів. Їх оцінка ґрунтується на розрахунках відповідних показників, прийнятих у тваринництві й зазначених у публікації В.К. Кононенка та ін. «Практикум з основ наукових досліджень в тваринництві». Але є методичне видання «Основи наукових досліджень в агрономії», що більш відповідає темі досліджень.

Досить важливі результати досліджень виконаних й узагальнених у дисертації про вміст мікобіоти в сірому лісовому ґрунті за вирощування на ньому інтенсивного плодового насадження яблуні та культур польової сівозміни і перелогових трав, де показано більше токсичних грибних організмів за інтенсифікації використання ґрунтового покриття.

Завершується дисертаційна робота Розділами 4 «Обґрунтування удобрення сірого лісового ґрунту після садівництва для використання у польовій сівозміні» та 5 «Еколого – економічна ефективність досліджень».

За відповідними розрахунками виходить, що кількість азотних, фосфорних і калійних добрив менша при врахуванні вмісту рухомих сполук і форм відповідних елементів у ґрунті після звільнення його ділянки з-під плодового насадження та використання її для вирощування культур польової сівозміни. Завдяки цьому зростає економічна ефективність за їх вирощування й від реалізації їхнього врожаю. Всі ці розрахунки значимі й цінні але варто зауважити, що при визначенні доз добрив для отримання запланованого врожаю будь-якої культури завжди враховується наявність в ґрунті кількості відповідних поживних речовин.

Поряд з економічною ефективністю розрахована екологічна, тобто умовне надходження в сірий лісовий ґрунт важких металів із добривами (NPK) за вирощування польових культур: пшениці озимої, кукурудзи та соняшнику після інтенсивних та екстенсивних яблуневих садів із урахуванням рухомих поживних речовин азоту, фосфору й калію в ґрунті та без такого врахування. Ці дані теж важливі для оцінки забруднення ґрунту й вирощування

на ньому продовольчої продукції. Але заголовок розділу не зовсім коректний. Краще назвати його «Економічна та екологічна ефективність результатів досліджень», а не самих досліджень, бо розрахунки виконані за результатами досліджень та й ефективність буде визначатися за впровадження їх у виробництво.

Крім зазначених раніше зауважень, в роботі є ряд інших недоліків, зокрема:

- в тексті зустрічаються деякі редакційні недоречності;
- вживаються неприйнятні в наукових публікаціях вирази: довкілля, наразі;
- в дослідженнях був один ґрунт – сірий лісовий, а в тексті нерідко і недоречно вживаються слова «сірі лісові ґрунти», «ґрунт інтенсивного садівництва» (до речі: садівництво – це галузь с.-г. виробництва), ґрунт перелогу, ґрунт польової сівозміни, рілля тощо.
- заголовки ряду таблиць і рисунків варто краще відредагувати;
- список використаних джерел літератури краще було б подати загальний, тоді не було б повторень у тексті тих самих номерів;

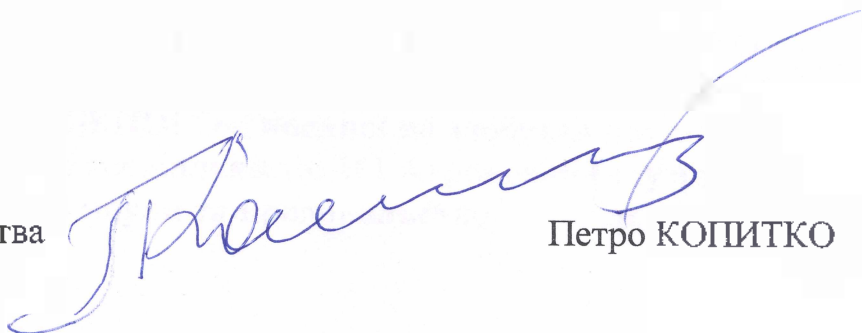
Зазначені зауваження й недоліки в основному стосуються інтерпретації даних досліджень і їх аналізу в тексті дисертаційної роботи, що не зменшує значення самих результатів досліджень, їхньої вагомості та новизни, їх наукової й практичної цінності.

Дисертація МЕЛЬНИК Вікторії включає необхідні розділи та побудована так, як ставляться вимоги до таких узагальнень актуальних досліджень згідно з наказом МОН №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 року та п.п. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р.

В цілому вважаю, що дисертаційна робота «Агроекологічна оцінка сірого лісового ґрунту за інтенсивного садівництва в умовах Лісостепу правобережного» є завершеною науковою працею заслуговує позитивної оцінки при офіційному захисті на засіданні разової спеціалізованої вченої ради Вінницького національного аграрного університету, а її автор – здобувачка

МЕЛЬНИК Вікторія Олександрівна варта присудження наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 201 – Агронімія галузі знань 20 – Аграрні
науки та продовольство.

Офіційний опонент:
професор кафедри
загального землеробства
УНУС
доктор с.-г. наук,
професор

Петро КОПИТКО

Підпис	
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів Львівського НУ	
	
" 15 " 01 2024 р.	

